

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ שנת העשרים ושש

מצורע (תשכ"ז)

הפטרה
מלכים ב' פרק ז'

- א. ג' וארבעה אנשים היו מצורעים פתח השער
סנהדרין ק"ז: א"ר יוחנן: גחזי ושלשת בניו.
רש"י: ג' ד"ה וארבעה אנשים: גחזי ובניו.
מלבי"ם ד"ח: וארבעה אנשים: פירשו חז"ל שהיו גחזי וג' בניו, כי מצורעים אחרים
רפא אלישע, כל שכן מנעמן, וכמו שנראה מדברי הנערה...
1. מה הוכחה בדברי הנערה שאלה היו גחזי ובניו?
2. מקובלנו אין רש"י מביא אחד מן הזהויות שמזהה המדרש אישים
במקרא, אלא אם כן יש קשי בפסוק.
מהו הקשי הלשוני בפסוקנו?

- ב. ו' וה' השמיע את מחנה ארם קול רכב וקול סוס קול חיל גדול
1. הסבר למה נאמר בפסוקנו "וה' השמיע" (נרשא נרשא) ולא כפי הסגנון המקראי
הרגיל (פ' ה' י' "ויבואו המצורעים", פ' ט' "ויאמרו איש אל רעהו",
י"ב) "ויקם המלך", י"ג) "ויען אחד מעבדיו", ט"ז) "ויצא העם" כלומר
נשוא נרשא.
(וכן גם בפ' י"ז "והמלך הפקיד")
עיינן לשאלה זו רש"י בראשית ד' א'; כ"א א';

2. וה' השמיע את מחנה ארם
לבייאר: כלי יקר: ולעניות דעתי לדקוק לשון הכתוב אפשר לומר כי הרכב
והסוסים עצים אשר היו במחנה ארם הוא עצמו שהשמיע ה' לאזניו של
מחנה ארם, והוא נס גדול, על דרך (תהלים ל"ז) "חרבם תבוא בלבם". כן
אלו - קול הרכב וקול סוס אשר אתם השמיע ה' לאזנם והם חשבו שהיו
זולתם.

א מהו דקדוק לשון הכתוב אשר ממנו למד לומר כך?

- ג. ח' ויבואו המצורעים האלה עד קצה המחנה ויבואו אל אהל אחד...
לאבייאר: כלי יקר
יש לדקדק: מיהו "האלה", וכי מצורעים זולתם היו שם עד שאמר "האלה"? ועוד:
כבר אמר בתחילה (ה') "ויבואו עד קצה המחנה ארם", אם כן מה צורך לומר עוד
"עד קצה המחנה"? ואם כדי לקשר הענין, די שיאמרו "ויבואו המצורעים האלה אל
אהל אחד"!

נסה לענות לשתי קושיותיו!

- ד. השורה את הצעת העבד להוצאתה לפעל

המעשה

י"ד ויקחו שני רכב סוסים
וישלח המלך אחרי מחנה ארם לאמור:
לכו וראו.

העצה

י"ג ויען אחד מעבדיו ויאמר
ויקחו נא חמשה מן הסוסים
הנשארים...
ונשלח ונראה

מה סבת השנוי במספר הנשלחים?

- ה. י"ז... וירמסוהו העם בשער וימת כאשר דבר איש האלוקים אשר דבר ברות המלך אליו
ר' יעקב פינבקי בחוספותיו על פירושו האברבנאל (תמ"ז)
וגרמא שהכתוב בא לגלות עזותו והפקרותו של שליח זה, כי אם היה הנביא מדבר
עמו ותיח משיבו, לא היה נחשב לו כל כך לזדון, אבל הנביא היו דבריו עם
המלך, שכן כתוב (ל' י"ח) "ויחי כדבר איש הא-לוהים אל המלך לאמור... ויען
שליש... קפץ לתוך דברי הנביא כמלגלג:

(מצורע השכ"ו)

התוכל למצוא טבה לגדל העורבש בו בעצמו השליש, מה היתה חומרת עונו? (ע' ביהוד בפרק ו' ל"א-ל"ג; ז א-ב; ז י"ח-כ).

יש הרואים דמיון בתחילת מה בין חטאו של השליש ובין חטאו של עמלק ע"פ פירושו של רש"י רב כ"ה י"ח ד"ה אשר קרך

ד"א: לשון קור והום, צננך והפשירך מרחיחך, שהיו כל האוסות יראים להלתם בכס רבא זה והתחיל והראה מקום לאחור. משל לאמבטי רוחחת, שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד, קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנכחה, הקרה אותה בפני אחרים.

מהו הדמיון?

שאלות בטעמי המקרא
העורך: מיכאל פרלמן

ויקרא י"ד כ"ג

והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל-הכהן אל-פתח אהל-תועד לפני ה'.

ר ש"י

ביום השמיני לטהרתו שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

ר' אליהו סזרחי על רש"י

אמר זה, מפני ש"טהרתו" יסבול שהיה ביום הבאת הצפרים, דכתיב ביה "ורחף במים וטהר ואחר יבא אל-המחנה" (פסוק ה'), שפירושו: יטהר מליטמא משכב ומושב, או שיהיה יום הבאת עולתו וחטאתו ואשמו, שהוא שמיני להבאת הצפרים וכתוב ביה "וכפר עליו הכהן וטהר" (פסוק כ'), שפירושו: יטהר מליטמא אחרים, והרי הוא ככל סבולי יום, שאוכל במעשר וכשתעריג שמשו אוכל בתרומה, וכשהביא כפרתו אוכל בקדשים. לפיכך פירש רש"י "ביום השמיני לטהרתו" שמיני לצפרים שהוא יום טהרתו מליטמא משכב ומושב, לא שמיני להבאת המאהו ואשמו, שהוא יום טהרתו מליטמא אחרים, - אבל לסעלה, גבי "וביום השמיני יקח שני כבשים" (פסוק י') לא פירש בו כלום, משום דלעיל מניה כתיב "ורחף במים וטהר" וכו' "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" (פסוק ה'), וכתוב כחריה "וביום השמיני יקח שני כבשים" (פסוק י'). וע"ל שפירושו ביום השמיני לצפרים. אבל הכא, זלא כתיב לעיל מניה כלום אלא סתם ואמר "והביא אתם ביום השמיני לטהרתו" (פסוק כ"ג) הוצרך לפרש שהוא שמיני לצפרים

ש ד"ל

רש"י הוביק השמיני לטהרתו ואין כן דעת בעל-הטעמים, שאם כפירושו היה צריך להיות "והביא אתם" במובן רביע. ולכל הפנים הענין אחד, כי ההזאה בדם הצפור וכו' היו לטהרתו של מצורע והקבנחו היו תשלום טהרתו.

רב סדכי ברויאר
(בספרו עמ' 145) והביא אתם ביום השמיני לטהרתו

אך טעמי המקרא פירשו: והביא אותם - לשם טהרתו והביא אתם ביום השמיני לטהרתו.

ומעיר הרב ברויאר, ששד"ל פירש "לשם מהרתו". ומוסיף: אך יש מקום לבעל דין לחלוק: אולי פירשו גם הטעמים על פי פשוטו של מקרא, אלא שניתחו על פי חוקי הקריאה.

Er bringt sie am achten Tage zu seiner Reinigung zum Priester חירש

er bringe sie am achten Tage nach seiner Reinigung ...

בובר רוזנצוויג

- 1) מרו המשותף ומהו ההבדל בין "שמיני לצפרים" ובין "ום להבאת עולתו"?
- 2) איך יש לפרש לפי פשוטו של מקרא ואיך לפי הטעמים?
- 3) למי קרובים דברי התרגום של הירש מצד אחד ושל בובר-רוזנצוויג מצד שני?
- 4) למח התכוון הרב ברויאר, שמא ניתחו בעלי הטעמים על פי חוקי הקריאה?